

Từ bao đời nay, bên dòng sông Hồng đỏ nặng phù sa, trên mảnh đất Hiền Lương thanh bình, đền Mẫu Âu Cơ (xã Hiền Lương, Hạ Hòa, Phú Thọ) là biểu tượng thiêng liêng cho nguồn cội con Lạc cháu Hồng, nơi gìn giữ và tôn vinh tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ, người Mẹ của muôn dân đất Việt. Trải qua thời gian, tín ngưỡng và giá trị nhân văn cao đẹp ấy đã có sức sống bền bỉ trong mạch nguồn văn hóa của dân tộc...

Giá trị nhân văn trong tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ

NGUYỄN THẾ LƯỢNG
 Trưởng THPT Hạ Hòa, Phú Thọ

Nói về tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ, chúng ta nói đến nguồn cội, dòng giống Tiên Rồng của dân tộc Việt Nam. Khi Âu Cơ cất tiếng khóc chào đời thì hương thơm tỏa ngát, trên trời có mây lành che chở, chính là điềm báo "Tiên nữ giáng trần". Âu Cơ được Lạc Long Quân kén làm vợ và đưa về núi Nghĩa Lĩnh, sau đó sinh ra bọc trăm trứng nở ra một trăm người con trai.

Thời điểm các con lớn khôn, Lạc Long Quân nói với Âu Cơ: "Ta là giống Rồng, nàng là giống Tiên, duyên phận đến đây đã hết". Lạc Long Quân đưa 50 người con về miền biển làm nghề chài lưới, Âu Cơ đưa 49 người con lên núi khai phá rừng

hoang, để lại người con trưởng làm vua, 18 đời đều gọi là Hùng Vương. Mẹ Âu Cơ cùng 49 người con lên miền ngược thấy đất Hiền Lương phong cảnh tươi đẹp, sơn thủy hữu tình nên chọn làm nơi dừng chân khai sơn phá thạch. Từ huyền thoại ấy, bao đời nay, hình tượng Cha Rồng, Mẹ Tiên đã ăn sâu vào tiềm thức của mỗi người dân Việt Nam, trở thành biểu tượng thiêng liêng về giống nòi của dân tộc mình.

Tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ gắn liền với sự tri ân công đức người Mẹ của muôn dân. Đó là Mẹ Âu Cơ, người đã đưa đàn con đi khai sơn phá thạch, mở mang, bờ cõi. Mẹ Âu Cơ bước ra từ trong huyền tích vốn là một người mẹ như bao người mẹ Việt khác, bình dị, đảm đang, chịu thương chịu khó

và rất mực yêu thương các con. Mẹ Âu Cơ dùng chân nơi mảnh đất trù phú Hiền Lương đã dạy muôn dân trồng lúa nước, nuôi tằm, dệt vải, đánh bắt cá, hái lượm... Bởi vậy, hình tượng Mẫu Âu Cơ luôn gắn với nền văn minh nông nghiệp, là người Mẹ xứ sở. Đền Mẫu Âu Cơ ở xã Hiền Lương, bức tượng Mẹ Âu Cơ luôn tỏa ra một nét đẹp thanh cao, đôn hậu, giản dị mà gần gũi.

Biết bao đời nay, dù trải qua những thăng trầm của lịch sử, nhân dân xã Hiền Lương, huyện Hạ Hòa luôn gìn giữ tín ngưỡng thờ Mẫu. Âu Cơ, lập đền thờ và hương hỏa cho đến hôm nay. Các nhà nghiên cứu văn hóa cho rằng, tín ngưỡng thờ Mẫu ở Việt Nam bắt nguồn từ chính tín ngưỡng

mãi câu ca: “Anh em Bách Việt ta ơi !! Ngày xuân thong thả tới nơi xem tường/ Dân ngày hội tế Mẫu Vương/ Người sinh ra tổ Hùng Vương nước nhà”. Lễ hội đền Mẫu Âu Cơ là dịp để muôn dân đất Việt hướng về nguồn cội, tri ân công đức của Mẹ Âu Cơ, hội tụ tinh thần đoàn kết và đạo lý “Uống nước nhớ nguồn” của dân tộc.

Ngày 23/01/2017, Bộ VH-TT-DL đã ban hành quyết định số 217/QĐ-BVHTTDL, công nhận Tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ là Di sản văn hóa phi vật thể quốc gia. Việc công nhận và tôn vinh giá trị văn hóa của Tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ là nguồn cổ vũ, động viên Đảng bộ, chính quyền xã Hiền Lương nói riêng, nhân dân Hạ Hòa nói chung. Tự hào là vùng quê nơi Mẹ Âu Cơ cùng đàn con dùng chân khai sơn phá thạch, xây dựng cơ đồ; nơi hương hòa, thờ phụng Quốc Mẫu, trải qua bao thăng trầm của lịch sử, của thời gian, cư dân bản địa đã gìn giữ và phát huy tín ngưỡng thờ Mẫu gắn liền với văn hóa xứ sở và thuần phong mỹ tục của dân tộc.

Ngôi đền gắn với tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ đã trở thành một nét đẹp trong tinh hoa văn hóa của người Việt; là biểu tượng thiêng liêng của nguồn cội con Lạc cháu Hồng; là nơi để mỗi người dân nước nhà dù ở phương trời nào cũng hướng về với một lòng thành kính sâu sắc như lời ông cha ta đã dạy: “Con người có tổ có tông/ Như cây có cội như sông có nguồn”. Chúng ta vô cùng tự hào gìn giữ những giá trị nhân văn trong tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ trên mảnh đất Hạ Hòa nói riêng và vùng đất Tổ nói chung. ■

thờ Mẫu Âu Cơ ở đền Mẫu tọa lạc tại xã Hiền Lương.

Đền thờ Tổ Mẫu Âu Cơ chính thức được xây dựng dưới triều vua Lê Thánh Tông (1442 – 1497). Thần tích của đền cho biết, ngôi đền nằm ẩn dưới gốc đa cổ thụ, mặt quay về hướng chính nam, bên tả có giếng Loan, bên hữu có giếng Phượng, phía trước có núi Giác đẹp như một án thư, sau lưng sông Hồng uốn khúc như rồng thiêng bao bọc, sau đền có cây đa cổ thụ tỏa bóng xuống ngôi đền. Năm 1991, đền Mẫu Âu Cơ chính thức được Bộ VH-TT cấp bằng Di tích lịch sử - văn hóa cấp quốc gia. Hằng năm, đền Mẫu Âu Cơ đón hàng vạn du khách thập phương về chiêm bái, tri ân công đức của Quốc Mẫu.

Nét nổi bật trong tín ngưỡng thờ Mẫu Âu Cơ ở Hiền Lương là lễ hội đền Mẫu được UBND huyện Hạ Hòa tổ chức trang trọng vào ngày “Tiên giáng”, mùng 7 tháng giêng hằng năm. Để làm các lễ vật dâng lên Tổ Mẫu, người dân nơi đây bơi thuyền ra giữa sông Hồng, chọn nơi nước trong nhất múc về để chế biến các thứ bánh. Bánh ngọt được làm bằng bột gạo nếp thơm và mật mía ngon, nhào kỹ rồi lăn thành hình tròn dài, cắt thành từng đoạn như đốt tre hấp chín. Một trăm cầu bánh ngọt cùng với xôi nếp, chè lam, 100 phẩm oản, hoa thơm là lễ vật dâng lên Mẫu Âu Cơ vào ngày chính lễ. Người dân Hiền Lương đến nay còn truyền nhau